

Csorba Győző költő centenáriumán Csorba Győzőről, a könyvtárosról

Csorba Győző Kossuth- és kétszeres József Attila díjas költő száz éve, 1916. november 21-én született. Centenáriumát szeretett városa, Pécs méltón ünnepli. Túlnyomó részt persze Csorbára a költőre emlékeznek. A 3K olvasóinak – a költő születésnapját ünnepelve – mi most a könyvtáros Csorba Győzőt mutatjuk be, nyilatkozatai, vallomásai és néhány róla szóló idézet segítségével.

„*Kiváló népművelő* jelvényt és a velejáró 2000 Ft jutalmat tegnap vette át az Országgházban Dr. Csorba Győző, a Megyei Könyvtár helyettes vezetője. [...] Több mint 18 éve dolgozik a könyvtárban. Jogi egyetemet végzett, de az érdeklődése már korán a könyvtár felé irányult. Csorba Győző úgy ismeri a Megyei Könyvtár minden bútordarabját, minden kötetét, mint a tenyerét. Fontos szerepet játszott az egész baranyai közművelődési könyvtári hálózat kiépítésében. A 18 esztendő alatt nemegyszer csábították más munkakörbe, de nem tudta otthagyni a könyvtárat. [...] Harminchárom évvel ezelőtt városi könyvtárosként kezdte, ott volt a szocialista könyvtárügy bölcsőjénél, első lépésénél, s később úgyszólván minden könyvtári munkaterületen dolgozott. Hosszú ideig a Baranya Megyei Könyvtár igazgatóhelyetteseként formálta-segítette-irányította a megye tanácsi könyvtárainak munkáját. Sok mindennek tevékeny részese vagy tanúja volt, ami ma már történelem, amiről az utána következő könyvtáros-nemzedékek keveset tudhatnak.”¹

„A [Pécsi városi, P. L.] könyvtár felszerelése a lehető legszerényebb volt. Két raktárhelyiségben, rögzített polcú faállványokon helyeztük el a könyveket, egyetlen kicsi szoba szolgált kölcsönzőül, s egy még kisebb irodául. A kölcsönzőt felező asztalra könyveket raktunk ki. Ez volt az akkori »szabadpolc«. Létezett egy betűrendes és egy szakkatalógus

is. – Felszerelés mi volt még? Egy, már akkor is régi Remington-írógép, egy katalóguscédula-lyukasztó s egy számozógép. [...]

Milyen munkakört csináltam a legszívesebben? Azt hiszem, a beszerzést. A szerzeményező és feldolgozó csoport tartozott hozzám akkor is, amikor később igazgatóhelyettes lettem. De kerekén tizenkét éven át kölcsönöztem is. Kisebb szünetekkel hetenként egyszer-kétszer. Általában szerettem foglalkozni az emberekkel, s azt hiszem, az olvasók nagyobb része is kedvelt. Később, a megyei könyvtárban, főleg az első években roppant nehéz volt ez a munka. Könyvkiadásunk szegényes és egyoldalú lévén, s küszködve a különféle katalógusokkal, indexekkel, nagyon-nagyon kínlódtunk kölcsönzéskor. De még mindig megmelegíti a szívemet, ha valahol egy-egy régi olvasómmal találkozom, köztük olyanokkal, akik diákként kezdtek a könyvtárba járni, itt ismerkedtem meg velük, s ma már orvosok, mérnökök, anyák, sőt – nagyanyák. [...]

– A két dolog – mármint a szakma megbecsülése és a könyvtárosok személyisége – elválaszthatatlan. Nem azt mondom, hogy az egyik vagy a másik teljes egészében meghatározó erejű volna, azt azonban állítom, hogy erősen hatnak egymásra. Egyszerűbben és világosabban: a könyvtárosi pálya tekintélyét valamennyire mindig a könyvtárosok személyes értékei adták; s fordítva, a pálya tekintélyének állása szerint nőtt vagy csökkent az a vonzóerő is, amit gyakorolt az értékes vagy kevésbé értékes emberanyagra. [...]

Fő törekvésem mindig az volt, hogy a fiatal könyvtárosokban a számomra ideális könyvtárosi magatartást iparkodjam kialakítani. Én ezt mindig többnek és fontosabbnak véltem, mint a szaktudást. Nyilván ez utóbbi is szükséges, éppen ezért nem hanyagolható el, de a könyvtárosság – meggyőződéssel állítom, még akkor is, ha ezzel megkockáztatom szólamszerűségét – mondom: a könyvtárosság hivatás. A hivatás pedig sokkal inkább igényel magatartást, tehát morális, jellembeli erényeket, mint intellektuálisakat.

Itt kellene következnie könyvtárosi ars poeticámnak. Még eddig nem próbáltam megfogalmazni. De ha kellene, valahogyan így szólna: mindent az olvasók valódi érdekéért! Közelebről: személyiségük minél sokoldalúbb, minél gazdagabb kibontakoztatásáért. A kulcsszó, ami az előbbi fogalmazásban nincs is benne, a szolgálat. A könyvtárosság igenis állandó és sokirányú szolgálat. Talán sikerült néhány ifjú könyvtárosban hasonló ars poeticát kialakítanom. [...]

– Előbb már mondtam, hogy a könyvtárosságot hivatásnak tartom. A hivatást pedig nem mi választjuk, hanem a hivatás választ minket. Ez persze így nagyon szép, de a gyakorlatban sajnos, nem mindig igaz. Annyi azonban okvetlenül igaz belőle, hogy akiket mégis a hivatás választ, azok között sokkal több a hűséges, a »makacs« könyvtáros, és kevesebb a hitehagyott, a szökevény.

Számomra mindig roppant öröm volt látni egy-egy emberi egyéniség, elme kibontakozását, ha bármi kicsi részem volt is benne. De nézhetem a könyvtárosok helyzetét más oldalról is. Könyvek ezrei között, képletesen a világ múltbeli és jelenkori legnagyobb szellemeinek társaságában végigélni egy egész életet: lehet-e ennél nagyobb öröm?

Ha biztató szavakat kellene mondanom kedvüket vesztett fiatal könyvtárosoknak, erre a kétirányú hűségre hívnám fel figyelmüket: hűségre olvasóik, és hűségre a hozzájuk könyveik révén hűséges szellemóriások iránt. [...]

– Azt most már nagyon nehéz lenne kideríteni, hogy mire lettem volna képes íróként, ha életem nagy részében nem kellett volna napi nyolcórás kenyérkereső munkát végezmem.

Semmiképpen sem vagyok híve annak, hogy egészen fiatal, kezdő írók, művészek azzal az igénnyel álljanak elő: joguk van arra, hogy a társadalom eltartsa őket. Mert lényegében erről van szó, amikor nem akarnak semmiféle állásba menni. Viszont vallom azt is, hogy egy írónak, művésznek a »hivatala«, »munkahelye« nem szorítható négy fal közé. Az élet egész teljességére szüksége van. Vagyis: valamiféle kompromisszumos megoldást tartok kívánatosnak számukra. Olyant, ami állás is annyira, hogy létalapjukat megteremti, de nem állás annyira, hogy ne tenné lehetővé szabadabb mozgásukat térben és időben. [...]

Hallatlan gazdagság és szellemi biztonság érzetét adja az embernek egy könyvtári hát-tér. A sok tízezernyi könyv, a rengeteg folyóirat, a tájékozódás állandó lehetősége, akár szükségből, akár kíváncsiságból vagy szórakozásból: mérhetetlen értékek. S mindezekhez hozzájárul a legkülönfélébb embertípusok megismerésének lehetősége. Egy-egy olvasó személyisége, szelleme úgy áll a bizalmába fogadott könyvtáros előtt, mint egy röntgennel átvilágított test. Tömérdek lelkesítő, de persze elszomorító élmény szülője is ez.

Ha józan mérleget akarnék állítani, bizonyára azt kellene mondanom: hogy könyvtár-ban dolgozhattam, talán a lehető legkevesebbet vette el írói teljesítményemből az összes egyéb lehetséges kényszerű megoldások közül.” [...]²

„Szerintem a könyvtárosság nem ugyanúgy foglalkozás, mint a vágóhídi adminiszt-ráció. Aki könyvtáros akar és szeret lenni, annak ezért áldozatot kell hoznia. Ha valaki innen elmegy azért, mert az ingatlankezelőnél 300 Ft-tal többet kap, menjen el. Nem tartom én egy csöppet sem értéktelenebb embernek, mint önmagam, de valami olyan hiányzik belőle, ami erre a pályára, a hivatásra alkalmassá teszi. [...]

Szerintem minden könyvtárosi törekvés végső kiteljesedése az olvasóval való találko-zás és az olvasói igény kielégítése. Az igény szót jobb értelemben véve – nem az olvasó hóbortjainak és rossz izlésének értelmében, hanem a jól felfogott érdekének és a benne tudatosuló igény értelmében. Az igény és a könyvanyag találkoztatása a lényeg, nem pedig az, hogy vidámparkot csináljunk a könyvtárból. Ettől még persze lehet nevelő intézmény – sőt ettől lesz igazán az. Mert a könyvet nem pótolja semmi, sem rádió, sem televízió, sem képeslap vagy videó. A könyv a legmaradandóbb formája a szellemi értékek megőr-zésének, és a legegységesebb műveltségi forrás marad.”³

„Csorba a könyvtári munka két »alapeszközét«, a könyvet és az olvasót szerette leg-inkább. Nem véletlen, hogy éppen a kettő »egymásra találkozásában«, a kölcsönzésben tevékenykedett legszívesebben. Biztosan ellenpéldaként lehetne említeni Csorbát, amikor a könyvtáros »alapvicc« kerül szóba: »Ki a könyvtáros két legnagyobb ellensége? Hát az olvasó és a könyv!« Talán ilyenkor lehetne visszaszólni: »Szeresd az olvasót és a könyvet, mint Csorbát!«⁴

„Lám, a sportszakértők csecsemőkorban elkezdi az úszás oktatását, azelőtt, hogy a gyermek járni tudna. Azt hiszem: az a szellemi »víz«, amit a könyvekben foglalt szépség a gyermeki léleknek jelent, van olyan jóindulatú iránta, mint az uszodák vize testünk iránt. [...] A feladatokról tehát szükségtelen elmélkedni: korszerű gyermekkönyvtárak és korszerűen képzett gyermekkönyvtárosok kellenek, minél hamarabb és minél nagyobb számban.”⁵

„Hogyan hagyjam abba, amit úgysem lehet befejezni? Okos emberek már sok szépet mondtak a könyvről és az olvasásról. Rájuk utalok végezetül, s a címbéli szavakat ismétlem meg fordított sorrendben, így: *a könyv nélkülözhetetlen.*⁶

JEGYZETEK

1. A kiváló népművelő. Kérdező: Hamar Imre = Dunántúli Napló, 1961. augusztus 13. 2. p.
2. A pálya tekintélyét a könyvtárosok értékei adják. Kérdező: Bertók László = Könyvtáros, 1977. 3. sz. 140–146. p.
3. A költő, ha könyvtáros. Kérdező: Gárdonyi Tamás = Baranyai Művelődés, 1984. 2–3. sz. 56–58. p.
4. Gyermekkönyvtárak – gyermekkönyvtárosok = Baranyai Művelődés. 1973. 1. sz. 76. p. Idézi: Pintér Viola: Csorba Győző, a könyvtáros. 18–19. p. (Kézirat)
5. Pintér Viola: i. m. 33–34. p.
6. A nélkülözhetetlen könyv = Dunántúli Napló. 1976. szeptember 9. 1. p. Csorba Győző nyugdíjazásakor írt mondatai a helyi lapban. Idézi: Pintér Viola: i. m. 35. p.

Pintér László

